

การศึกษาอัตลักษณ์และความเชื่อของชาวจ้วง
ที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอฝิ่งกัว
เมืองไปเซอ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง
สาธารณรัฐประชาชนจีน*

Received: 24 February 2020

Revised: 2 June 2020

Accepted: 19 August 2020

Yang Yani**

Truong Thi Hang***

ชวน เพชรแก้ว****

ประจักษ์ สายแสง*****

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

อัตลักษณ์ความเชื่อ;
เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ;
มณฑลกวางสีจ้วง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอฝิ่งกัว เมืองไปเซอ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและแปลหนังสือชุด “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอฝิ่งกัว” ที่ประกอบด้วย 5 เล่มของ Luo Hantian ใช้วิธีวิจัยจากเอกสารและดำเนินการตาม 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การแปลข้อมูล 3) การตรวจสอบข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) การนำเสนอข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์และความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ มี 4 ประการ ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ของชาวจ้วง ประกอบด้วยอัตลักษณ์เมอและอัตลักษณ์ซ็อง ผู้ประกอบพิธีของอัตลักษณ์เมอทำหน้าที่ขับไล่ผีออกจากผู้ที่มีอาการป่วยไข้ ส่วนผู้ประกอบพิธีของอัตลักษณ์ซ็องทำหน้าที่

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “เหลียวเกอ: เพลงพื้นบ้านอำเภอฝิ่งกัว เมืองไปเซอ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน” สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

** นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ติดต่อได้ที่: 496545042@qq.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ติดต่อได้ที่: truong29vn@hotmail.com

**** ศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: chuan84290@gmail.com

***** รองศาสตราจารย์ ข้าราชการบำนาญ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ติดต่อได้ที่: saisang50230@gmail.com

สวดมนต์ในงานศพเพื่อปลดปล่อยวิญญาณผู้ละสังขารให้ไปสู่สุคติ และดูฤกษ์ยามยามดีในโอกาสสำคัญ ๆ 2) ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา ประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับเทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ เทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เทพเจ้าเตาไฟ เทพเจ้าทวารบาล และความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ชาวจ้วงให้ความสำคัญกับการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ในเทศกาลสำคัญและในเหตุการณ์ที่ชาวจ้วงถือว่ามีความสำคัญต่อชีวิตของพวกเขา และ 4) ความเชื่อเรื่องผี ชาวจ้วงเชื่อว่าผีมีหลากหลายประเภท รูปร่างหน้าตาของผีมักจะซี้เหร่ น่าเกลียด และมีอุปนิสัยโหดร้าย ดังนั้น ชาวจ้วงจึงมีความรู้สึกเกรงกลัวผีอย่างมาก ผลการศึกษาประเด็นนี้ที่ ความเชื่อของชาวจ้วงในอำเภอฝิ่งกัว เมืองไปเซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วงครั้งนี้ นอกจากจะทำให้ทราบวัฒนธรรมการร้องเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงในมณฑล กวางสีและลัทธิความเชื่อที่ชาวจ้วงได้สืบทอดกันมายาวนานแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมจ้วง ให้ชาวไทยได้รู้จักลึกซึ้งมากขึ้น ตลอดจนจนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย

The Study of the Doctrine and Belief of
Zhuang People in Liao Songs of Pingguo District,
Baise City, Guangxi Province, China*

Received: 24 February 2020

Revised: 2 June 2020

Accepted: 19 August 2020

Yang Yani**

Truong Thi Hang***

Chuan Petkaew****

Prachacksha Saisang*****

Research Article

Abstract

Keywords

doctrine and belief;

Liao songs;

Guangxi Zhuang

The objective of this research is to study the Doctrine and Belief of the Zhuang people that appear in Liao Songs of Pingguo District, Baise City, Guangxi Zhuang Autonomous Region, People's Republic of China. Researchers have collected and translated books "Liao Songs of Pingguo Zhuang" consisting of 5 books by Luo Hantian, based on document research and implemented in 5 steps, namely 1) data collection 2) data translation 3) Data validation 4) Data analysis and 5) Data presentation.

The results showed that doctrine and beliefs of the Zhuang people that appear in Liao Songs of Pingguo Zhuang, there are 4 aspects: 1) Doctrine and beliefs of the Zhuang people, which consist

* This article is a part of the author's doctoral dissertation entitled "Liao Songs: Folk Song of Pingguo District, Baise City, Guangxi Zhuang Autonomous Region, People's Republic of China", Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

** Ph. D. candidate, Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, e-mail: 496545042@qq.com

*** Associate Professor, Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, e-mail: truong29.vn@hotmail.com

**** Former Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, e-mail: chuan84290@gmail.com

***** Former Associate Professor, Faculty of Humanities, Naresuan University, e-mail: saisang50230@gmail.com

of “Me” doctrine and “Shi gong” doctrine, Moderator of “Me” Doctrine serves to expel ghosts from people who are sick, while Moderator of “Shi gong” Doctrine pray to release the souls of the dead to their happiness at the funeral, and choose auspicious time for special occasion. 2) Beliefs about gods and angels, which consist of Descent Goddess, Cycle of birth and death God, Fireplace God, Door guard God and Land god. 3) Beliefs about ancestral spirits, that Zhuang people pay close attention to the offerings of ancestral spirits in important festivals, and in the event that the Zhuang people consider it important to their lives. 4) Beliefs about ghosts, Zhuang people believe that there are many types of ghosts, the appearance of a ghost often unattractive and ugly, and character is cruel, all that cause the Zhuang people to feel fear of ghosts. The result of the study of the Doctrine and Belief of Zhuang People in Liao Songs of Pingguo District, Baise City, Guangxi Province, China, in addition to informing the Liao Songs culture that is the identity of Zhuang ethnic group in Guangxi and the doctrine that the people of Zhuang have inherited for a long time, is also the dissemination of Zhuang culture for Thais to know more deeply, as well as promoting cultural tourism in the following order.

1. บทนำ

ด้วยเหตุที่เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวจ้วง หน่วยงานของรัฐบาล รวมถึงนักวิชาการและพ่อเพลงแม่เพลงในท้องถิ่นจึงร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์และสืบสานเพลงพื้นบ้านจ้วงให้คงอยู่สืบไปในรูปแบบที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น นักวิจัยชาวจีนได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจนสามารถรวบรวมเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอและตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือ เช่น ผลงานของ Luo Hantian [罗汉田] เรื่อง “ผิงกั้วจ้วงจู่เหลียวเกอ” [平果壮族嘹歌] ซึ่งแปลว่า “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว” ชุดหนังสือ “ผิงกั้วเหลียวเกอ” [平果嘹歌] ที่แปลว่า “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของอำเภอผิงกั้ว” ของ Nong Minjian [农敏坚] และ Tan Zhibiao [谭志表] นอกจากนี้นักวิชาการชาวจีนจะลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอและตีพิมพ์เผยแพร่เป็นชุดหนังสือแล้ว ยังได้ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ ลักษณะ วิธีการขับร้อง รวมไปถึงการแพร่กระจายและคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ของเพลงเหลียวเกอด้วยเช่นกัน ด้านการศึกษาเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้วเชิงคติชนวิทยานั้น มีผลงานที่น่าสนใจ เช่น หลี่ ผิง (Li Ping, 2553) [李萍] ศึกษาเรื่องการศึกษาประเพณีการแต่งงานของชาวจ้วงภาคตะวันตกของกวางสี: ศึกษาเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ [从婚俗歌探桂西壮族婚俗—以平果嘹歌为重点] และหง กุ้ยซุน (Hong Guichun, 2558) [洪桂春] ศึกษาเรื่องการศึกษาการพัฒนาวัฒนธรรมของเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอชาวจ้วงผิงกั้ว [歌化的生活:平果壮族嘹歌文化变迁研究] อนึ่ง เพื่อให้ชาวจ้วงรุ่นใหม่ เช่นเดียวกับผู้มีใจรักเพลงพื้นบ้านทั่วโลกสามารถเข้าถึงเพลงพื้นบ้านของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้วง่ายขึ้น ชาวจ้วงในท้องถิ่นได้อาศัยเทคโนโลยีทันสมัยในการนำเสนอและถ่ายทอดบทเพลงเหลียวเกอเป็นต้นว่าการปรับจังหวะเพลงในรูปแบบใหม่ การขับร้องในทำนองที่ทันสมัยมากขึ้น เป็นต้น ทำให้เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอมีชีวิตชีวามากขึ้นและยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจวบจนถึงทุกวันนี้

โหล ฮันเทียน (Luo Hantian) เป็นนักวิชาการชาวจีนที่มีชื่อเสียงทางด้านจ้วงศึกษา ได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพลงพื้นบ้านจ้วงและตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือชุด เมื่อ พ.ศ. 2552 ใช้ชื่อว่า “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว” หนังสือชุดนี้ประกอบด้วย 5 เล่ม ได้แก่ เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว เล่มที่ 1 “เพลงเดือนสาม” (Liao Songs of Pingguo Zhuang Vol.1 “Songs of March”) [三月歌] เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว เล่มที่ 2 “เพลงกลางวัน” (Liao Songs of Pingguo Zhuang Vol.2 “Songs of the Daytime”) [日歌] เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว เล่มที่ 3 “เพลงออกเดินทาง” (Liao Songs of Pingguo Zhuang Vol.3 “Songs of the Road”) [路歌] เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว เล่มที่ 4 “เพลงปลูกเรือน” (Liao Songs of Pingguo Zhuang Vol.4 “Songs of House Building”) [建房歌] และเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั้ว เล่มที่ 5 “เพลงสงคราม”

(Liao Songs of Pingguo Zhuang Vol.5 “Songs of War”) [贼歌] การจัดทำหนังสือชุด “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั่ว” ดังกล่าวจึงไม่เพียงเป็นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวจ้วงให้คงอยู่สืบไป ทว่ายังสื่อสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และลัทธิความเชื่อที่ชาวจ้วงได้สืบสานกันมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิเมอและลัทธิซือกง ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา เช่น เทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ เทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เทพเจ้าเตาไฟ และเทพเจ้าทวารบาล นอกจากนี้ ยังปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่ ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ และความเชื่อเรื่องผี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและนำเสนอลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอผิงกั่ว เมืองไป๋เซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงวิชาการของประเทศจีน และประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอผิงกั่ว เมืองไป๋เซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอผิงกั่ว เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีนครั้งนี้ ใช้ข้อมูลเอกสารเป็นหลัก และแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงจากหนังสือชุด “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอผิงกั่ว” (Hantian, 2009) ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนการแปลข้อมูลหนังสือชุด “เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอผิงกั่ว” ได้รับการแปลจากต้นฉบับภาษาจ้วงเป็นภาษาจีน ตลอดจนตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบหนังสือ ใน พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยจึงแปลข้อมูลเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงจากฉบับภาษาจีนเป็นภาษาไทยอีกต่อหนึ่งในลักษณะการแปลเอาความ กล่าวคือให้ได้ครบเนื้อหาสาระทั้งหมด แต่อาจปรับเปลี่ยนลีลาการใช้ภาษาเพื่อให้กลมกลืนกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาของคนไทย ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอที่แปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบ ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.You Huicai

อาจารย์ ดร.ชายภัทรสุวรรณค์ วงศ์หล้า และอาจารย์ ดร.เกรียงไกร กองเส็ง ชั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อของชาวจ้วงในอำเภอฝิงกั่ว เมืองไปเซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน และชั้นตอนที่ 5 เป็นขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ ความเชื่อลัทธิของชาวจ้วง ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ความเชื่อเรื่องผี

4. ผลการวิจัย

ลัทธิและความเชื่อของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอฝิงกั่ว เมืองไปเซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน มีทั้งลัทธิของชาวจ้วง ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ และความเชื่อเรื่องผี ทั้งนี้ตามทัศนคติของประชาชนไทย วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วถือเป็นผีประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อ “ผีบรรพบุรุษ” แต่ในทัศนคติของประชาชนจีน วิญญาณบรรพบุรุษเป็นพลังเหนือธรรมชาติที่เป็น “ฝ่ายดี” ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้บุตรหลานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ร่มเย็นผาสุก แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับคติความเชื่อเกี่ยวกับผีประเภทอื่นๆ ที่พวกเขามองว่าเป็นพลังเหนือธรรมชาติที่เป็น “ฝ่ายร้าย” และเป็นที่น่าหวาดกลัว โดยทั่วกันในหมู่ประชาชน เหตุนี้เองที่ผู้วิจัยได้แยกประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษกับความเชื่อเรื่องผีออกจากกัน ทำให้สามารถแบ่งประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อได้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ และความเชื่อเรื่องผี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ลัทธิของชาวจ้วง

เซ็งหมิ่น (Shengmin, 2003, pp. 2006-2007) ให้ข้อมูลว่า ชาวจ้วงเชื่อกันว่าการที่มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในระหว่างดำรงชีพเกิดจากที่โลกมนุษย์และโลกของผีสางเทวดามีความขัดแย้งเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ดังนั้น จำต้องพึงพาอาศัยพลังเร้นลับเพื่อเชื่อมประสานและทำให้โลกทั้งสองสมานปรองดองกันได้อย่างลงตัว นี้เองที่เป็นที่มาของลัทธิพื้นบ้านที่ชาวจ้วงได้สืบทอดกันมาช้านาน สำหรับลัทธิของชาวจ้วงที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ อำเภอฝิงกั่ว เมืองไปเซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง ประกอบด้วยลัทธิเมอและลัทธิซือกง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ลัทธิเมอ

คำว่า “เมอ” [麼] ในภาษาจ้วง แปลความหมายว่า “สวดมนต์ด้วยเสียงต่ำ” (Xian'an, 2006, p. 252) ลัทธิเมอแพร่กระจายในกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงที่อาศัยอยู่ในหลายอำเภอของเมืองไปเซอ เมืองฉงจ้าว เมืองเหอฉือของมณฑลกวางสี และอีกหลายเมืองในมณฑลยูนนาน (Guangyong, 2018, p. 45) ผู้ประกอบพิธีกรรมในลัทธิเมอเป็นได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ในกรณีที่เป็นเพศชาย เรียกกันว่า “บูเมอ” [布麼] หรือ “เมอกง” [麼公] แปลว่า “พ่อมด” ส่วนในกรณีที่ผู้ประกอบพิธีที่เป็นเพศหญิง จะได้ชื่อว่า “มีเมอ” [咪麼] แปลว่า “แม่มด” (Youzheng, 2009, pp. 113-120) บทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบพิธีกรรมในลัทธิเมอเกี่ยวพันโดยตรงกับอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของชาวจ้วง โดยเชื่อว่าเหตุที่ชาวบ้านมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยก็เพราะถูกผีสาบกลั่นแกล้ง ต้องเชื่อเชิญเมอกงหรือมีเมอไปประกอบพิธีขับไล่ผีใน “เพลงเดือนสาม” ปรากฏสาระที่น่าสนใจว่า ชายคนหนึ่งมาเยี่ยมเยียนสตรีที่เขาเคยรักใคร่เสนาหาเมื่อทั้งสองยังเป็นหนุ่มสาวโสด การเยี่ยมเยียนครั้งนี้เกิดจากที่ฝ่ายสตรีล้มป่วยอย่างหนัก จนกระทั่งลูกสะใภ้ของเธอต้องออกไปเชื่อเชิญให้แม่มดมาประกอบพิธีขับไล่เพื่อให้ผีละออกจากร่างของผู้ป่วย ดังข้อความที่ว่า “เราสองถึงหมู่บ้าน เห็นลูกสะใภ้ตามแม่มด ผีที่โทษมาแกล้ง วันไหนไปเชิญเต๋า” [我俩到村口 见媳去问巫 哪方鬼作祟 哪天请道公] (Hantian, 2009, p. 415)

ตามธรรมเนียม ผู้นับถือลัทธิเมอจะต้องบูชาเทพเจ้าสามองค์ คือ เทพเจ้าแห่งฟ้าร้อง บูโลโถ และเงือก เรียกโดยรวมว่า “ซันเป่า” อย่างไรก็ดี “ซันเป่า” ที่ประกอบด้วยมณีสามหรือรัตนตรัยนั้น มิได้หมายถึงพระรัตนตรัยในพระพุทธศาสนาแต่อย่างไร คัมภีร์ “บูโลโถ” [布洛陀] ซึ่งบันทึกด้วยภาษาจ้วงโบราณและเป็นคัมภีร์ประจำของลัทธิเมอให้ข้อมูลว่า ในสมัยโบราณ จักรวาลได้แบ่งออกเป็นสามส่วน ท้องฟ้าเป็นสวรรค์ มีเทพเจ้าแห่งฟ้าร้องเป็นผู้ดูแล พื้นธรณีเป็นโลกมนุษย์ มีบูโลโถเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ขณะที่อยู่ใต้ดินเป็นมหาสมุทร มีเทพเงือกเป็นผู้พิทักษ์ปกครอง (Siyang, 2013, p. 158) “ซันเป่า” ทั้งสามองค์นี้เป็นผู้ควบคุมชะตาชีวิตและสารทุกข์สุกดิบของหมู่มวลมนุษย์ ทั้งนี้ได้หมายรวมไปถึงการกำหนดความรักใคร่เสนาหาระหว่างชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงด้วย ใน “เพลงกลางวัน” มีข้อความน่าสนใจว่า เทพซันเป่าเป็นผู้บัญญัติคัมภีร์แห่งรักแก่มนุษย์โลก ดังนั้น มนุษย์ย่อมไม่มีสิทธิในการเลือกหาคู่ครองตามที่ถุทัยปรารถนา ดังข้อความที่ว่า “เทพซันเป่าสร้างหนังสือ หนังสือซันเป่าสร้างความรัก เทพฮัวโผสร้างคน ไม่ใช่คนเราสร้าง” [三宝神造书 三宝书造恋 三福娘始造 并非我们造] (Hantian, 2009, p. 46)

นอกเหนือจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในการกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์สรรพบุปนามดังกล่าวข้างต้นแล้ว เทพเจ้า “ซันเป่า” ทั้งสามองค์ยังมีบทบาทหน้าที่ประจำตัวแยกย่อยออกไปอีก ตามทัศนคติของชาวจ้วง เทพเจ้าแห่งฟ้าร้องเป็นผู้ดูแลฝนฟ้าอากาศ ดังตัวอย่างใน “เพลงเดือนสาม” ที่กล่าวถึงอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าแห่งฟ้าร้องว่า ครั้งหนึ่ง ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลเป็นเวลายาวนานถึงสิบปี ทำให้ชาวจ้วงต้องประสบกับภัยแล้ง ชาวจ้วงจึงแก้ไขปัญหาด้วยการประกอบพิธี

เช่นให้หัวหน้าแห่งฟ้าร้องด้วยหมูและไก่ ทั้งยังอ้อนวอนขอให้พระองค์ประทานน้ำฝนมาให้ เนื้อเพลงว่า “ปีที่สิบแห่งแล้ง รวมเงินซื้อหมูไก่ นำไปให้หัวหน้าแห่งฟ้าร้อง พระองค์ยังไม่ประทานฝน” [天旱第十年 凑钱买猪鸡 拿去祭雷王 他还不还雨] (Hantian, 2009, p. 226) เทพเจ้าแห่งฟ้าร้องไม่เพียงทรงพลาณาภาพในการประทานฝน แต่ยังทำหน้าที่ปกป้องรักษาความซื่อสัตย์สุจริตอีกด้วย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างข้อความใน “เพลงกลางวัน” และ “เพลงสงคราม” ตามลำดับ ข้อความตอนหนึ่งใน “เพลงกลางวัน” นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับคู่รักคูหนึ่งที่ไม่สามารถแต่งงานกันได้ ครั้นจำต้องแยกย้ายไปอาศัยกับครอบครัวของตนเอง ฝ่ายชายได้ตั้งสัตย์และสาบานกับหญิงสาวที่เขารักว่า เธอจะอยู่ในใจของเขาตลอดไป ถ้าหากฝ่ายหญิงไม่เชื่อ ก็สามารถถามไถ่เทพเจ้าแห่งฟ้าร้อง เพราะพระองค์ทรงเป็นสักขีพยานให้กับความซื่อสัตย์สุจริตของเขาเป็นอย่างดี “น้องว่าพี่ลืมน้อง ขึ้นฟ้าถามฟ้าร้อง... ว่าลืมน้องหรือไม่” [妹说我忘你 上天去问雷 下海去问龙 是不是忘妹] (Hantian, 2009, p. 163) ส่วนใน “เพลงสงคราม” นำเสนอเหตุการณ์ที่ชายหนุ่มชาวจ้วงถูกเกณฑ์ทหาร ก่อนจะออกเดินทางไปทำสงคราม เขาขอร้องหญิงสาวผู้เป็นที่รักว่า ขอให้เธออย่าได้สนใจใฝ่ติดกับชายอื่นที่เข้ามาเกี่ยวพาราสีพร้อมกันนั้น หนุ่มชาวจ้วงยังขอให้เทพแห่งฟ้าร้องช่วยเฝ้าดูหญิงสาวที่เขารักคนนี้ให้ด้วย “กำชับฟ้าร้องบนฟ้า กำชับเงือกในทะเล มีคนวิ่งมาขอ อย่าไปสนใจเขา” [天上嘱雷公 海里嘱龙王 有人跑来求 不要搭理他] (Hantian, 2009, p. 125)

ว่าด้วยความเชื่อเกี่ยวกับเงือกที่เป็นเทพเจ้าแห่งสายน้ำนั้น ชาวจ้วงเชื่อว่าเงือกสัมพันธ์โดยตรงกับความปลอดภัยในการสัญจรทางน้ำ ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการสัญจรโดยเรือข้ามไปอีกฟากฝั่งหนึ่งของแม่น้ำ ชาวจ้วงจะมีประเพณีเช่นไหว้เงือกเพื่อให้การเดินทางปราศจากภัยอันตราย ใน “เพลงออกเดินทาง” ให้ข้อมูลว่า เมื่อชาวจ้วงจะสัญจรโดยเรือ จำต้องนำเครื่องเซ่นไหว้ไปไหว้เงือกที่เป็นเทพเจ้าแห่งน้ำ โดยร้องขอให้พระองค์ปกป้องคุ้มครองให้การสัญจรทางน้ำเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำหรับเครื่องเซ่นไหว้เทพเจ้าแห่งน้ำนั้นประกอบด้วยน้ำมัน ไก่ หมู เป็นต้น “น้องเอาน้ำมันมา พี่เอาหมูไก่อมา ไปไหว้ที่หัวเรือ ให้เราข้ามแม่น้ำ” [你能出两油 我就出猪鸡 拿去祭船头 把咱渡过江] (Hantian, 2009, p. 277) นอกจากนี้จะเป็นผู้ดูแลความปลอดภัยของการเดินทางโดยเรือแล้ว เงือกยังเป็นผู้ดูแลและปกป้องรักษาสายน้ำอีกด้วย ข้อความตอนหนึ่งใน “เพลงออกเดินทาง” ได้กล่าวถึงเรื่องที่ชาวจ้วงอ้อนวอนขอให้เงือกงดเล่นน้ำ เพื่อที่จะไม่เกิดน้ำท่วมไร่นาของชาวบ้านในช่วงเดือนหกและเดือนเจ็ดตามปฏิทินของจีน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชาวจ้วงปลูกฝ้ายโดยทั่วกัน “ฝนอย่าเพิ่งตกลง เงือกอย่าเพิ่งเล่นน้ำ เดือนหกเจ็ดค่อยมีดี ให้ผู้คนปลูกฝ้าย” [先别下了雨 先别阴了鳄 六七月再阴 让人们培棉] (Hantian, 2009, p. 240)

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าลัทธิเมอเป็นหนึ่งในลัทธิเก่าแก่โบราณของกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงและสังอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจ้วงเสมอมา เทพเจ้าสำคัญสามองค์ในลัทธิเมอมีอำนาจในการกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังมีบทบาทจำเพาะเจาะจงแยกย่อยออกไปอีก เช่น เทพเจ้าแห่งฟ้าร้องทรงพลาณาภาพในการประทานฝนและปกป้องรักษาความซื่อสัตย์สุจริต เงือก

ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งสายน้ำทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของการเดินทางโดยเรือและปกป้องรักษาสายน้ำสำหรับผู้ประกอบพิธีกรรมในลัทธิเมอ หรือ “ปู้เมอ” และ “มีเมอ” นั้น มีบทบาทหน้าที่ในการขับไล่ผีที่สิงสถิตอยู่ในร่างของผู้ป่วย ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อกันว่าเกิดจากการไม่สามารถปรองดองกันระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของผีสังเทวดา

4.1.2 ลัทธิช็องก

ลัทธิช็องก [师公教] เป็นที่นับถืออย่างสูงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ภาคตะวันตก และภาคกลางของมณฑลทกวางสี ประเทศจีน ชาวจ้วงเรียกผู้ประกอบพิธีกรรมในลัทธิช็องกว่า “ปู้ก” หรือ “ช็องก” และต้องเป็นบุรุษเพศเท่านั้น พระคัมภีร์และเทพเจ้าองค์สำคัญในลัทธิช็องกมีความแตกต่างกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ส่วนการสวดมนต์ในลัทธิช็องกจะสวดด้วยภาษาจ้วง (Youzheng, 2009, pp. 113-120) บทบาทหน้าที่ของช็องกมีหลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประกอบพิธีกรรมในงานศพและการดูฤกษ์ยามยามดีในโอกาสสำคัญ

ตามธรรมเนียมของชาวจ้วง เมื่อครอบครัวใดมีผู้เสียชีวิต จะต้องเชิญช็องกมาประกอบพิธีกรรมในงานศพ ตลอดจนสวดมนต์เพื่อปลดปล่อยวิญญาณผู้ละสังขารให้ไปสู่สุคติ ดั่งข้อความตอนหนึ่งใน “เพลงกลางวัน” ที่ว่า “ไต่ยีนน้องเสียไป ลูกไปหาช็องก ช็องกช่วยเก็บศพ คืนพรุ่งนี้ นฤพาน” [听说情哥死 儿已去请师 请师来装殓 明晚好超荐] (Hantian, 2009, p. 424) ข้อความข้างต้นนำเสนอเหตุการณ์ชายคนหนึ่งที่ทราบข่าวว่าสตรีผู้เป็นคนรักเก่าของเขาเสียชีวิต และบุตรชายของเธอก็ได้ปฏิบัติตามชนบประเพณีที่สืบสานกันมาแต่โบราณกาล กล่าวคือเขาออกไปเชิญช็องกมาประกอบพิธีกรรมในงานศพ รวมไปถึงการนฤพานวิญญาณผู้ละสังขารในวันถัดไปด้วย

บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของช็องก คือ การดูฤกษ์ยามยามดีในโอกาสสำคัญ ใน “เพลงปลุกเรือน” กล่าวถึงเรื่องที่ครอบครัวหนึ่งวางแผนจะสร้างเรือนหอใหม่ ตามชนบประเพณีพวกเขาต้องเชิญช็องกมาดูฤกษ์ยามยามดีว่าจะสามารถลงมือสร้างเรือนใหม่ได้ตั้งแต่เมื่อไหร่ คำตอบที่ทางครอบครัวได้รับ คือ ภายในช่วงเวลาหลายปีที่จะถึงนี้ มีแต่ปีที่ช็องกกำลังดูฤกษ์ยามให้เท่านั้นที่เหมาะสมสำหรับการปลุกสร้างเรือนใหม่ ขอให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ “เต้าทำนายว่าได้ ช็องกดูดวงว่าดี หาวันดีหลายปี มีแต่ปีนี้เหมาะ” [道打卦说行 师测字说好 找吉日多年 只见今年合] (Hantian, 2009, p. 32) นอกจากบทบาทหน้าที่ในการดูฤกษ์ยามยามดีเพื่อที่เจ้าของเรือนจะสามารถวางแผนสร้างเรือนใหม่ได้ ช็องกยังมีบทบาทสำคัญยิ่งในการถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้ในการวางหินก้อนแรกสำหรับสร้างพื้นฐานของเรือน อันจะเป็นสิริมงคลตลอดช่วงเวลาที่มีการสร้างเรือนหอใหม่ ดั่งข้อความว่า “วางก้อนหินสิบสอง ทิศทางไหนมงคล วางยังงช็องก วางยังงเินชาง” [安磉第十二利朝哪一方 怎样安师公 怎样放师傅] (Hantian, 2009, pp. 112-113) อีกประเด็นที่น่าสนใจและแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ลัทธิช็องกมีต่อชีวิตจิตใจของชาวจ้วง คือ ขณะที่ชาวจ้วงทำไม้คานเรือน

ใหม่ ตามธรรมเนียมพวกเขาจะต้องประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ในสองตำแหน่ง คือ หิ้งบูชาบรรพบุรุษ และหิ้งบูชาเทพเจ้าในลัทธิซ็องกั ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวจะบันดาลให้ครอบครัวมีแต่ความร่ำรวยและปลอดภัย (Hantian, 2009, pp. 129-130)

บทบาทในการพิจารณาฤกษ์ยามยามดีของซ็องกัไม่เพียงแสดงออกในยามที่ชาวจ้วงมีการปลูกสร้างเรือนหอใหม่เท่านั้น แต่ยังเป็นที่ประจักษ์เมื่อชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงตกลงใจจะแต่งงานสร้างครอบครัวที่เป็นของตนเอง ใน “เพลงกลางวัน” มีข้อความน่าสนใจว่า “รักกันก็อยู่ด้วย ไปบอกให้ซ็องกั ซ็องกัเลือกวันดี วันดีถึงแต่งงาน” [相恋就结合 去说给师公 给师公择日 吉日才过门] Hantian, 2009, p. 338) ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นขนบธรรมเนียมของชาวจ้วงในอำเภอผิงกัที่ว่า เมื่อชายหนุ่มหญิงสาวรักใคร่กันและตกลงจะแต่งงานสร้างครอบครัวด้วยกันแล้ว พวกเขาจำเป็นต้องอาศัยซ็องกัในการดูฤกษ์ยามที่เป็นมงคลสำหรับจัดพิธีแต่งงาน ไม่เพียงเท่านั้น ข้อความหลายตอนใน “เพลงกลางวัน” ก็ได้สะท้อนบทบาทสำคัญของซ็องกัตลอดช่วงเวลาที่มีการจัดพิธีแต่งงาน กล่าวคือซ็องกัได้ทำหน้าที่เฝ้าสังเกตเจ้าสาวตลอดพิธีในงานแต่ง ตั้งแต่ขั้นตอนการลงเรือนออกจากประตูใหญ่ที่บ้านของบิดามารดาเจ้าสาว การถือร่มให้กับเจ้าสาว จนกระทั่งขั้นตอนที่ผู้ใหญ่ของฝ่ายชายมารับร้อมจากซ็องกัและส่งเจ้าสาวขึ้นเรือนหอของเจ้าบ่าว (Hantian, 2009, pp. 371-375)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่ประจักษ์ว่า บทบาทหน้าที่สำคัญของผู้ประกอบพิธีในลัทธิซ็องกั มี 2 ประการ หนึ่งคือประกอบพิธีกรรมในงานศพ โดยผู้ประกอบพิธีจะสวดมนต์เพื่อปลดปล่อยวิญญาณผู้ละสังขารไปสู่สุคติ และอีกบทบาทหนึ่ง คือดูฤกษ์ยามยามดีในโอกาสสำคัญ เช่น ในการปลูกสร้างเรือนหอใหม่และในการแต่งงาน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าลัทธิซ็องกัมีอิทธิพลต่อชีวิตจิตใจของชาวจ้วงเป็นอย่างมาก

4.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวาที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอ พบว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับเทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ เทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เทพเจ้าเตาไฟ เทพเจ้าทวารบาล และความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 เทพีแห่งการสืบสายพันธุ์

ชาวจ้วงมักคุ้นกับเทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ในอีกชื่อหนึ่งว่า “เทพีแห่งบุปผา” ภาษาจ้วงอ่านว่า “Mo Lug Gyap” ตามตำนานพื้นบ้านเล่าว่า ในยุคสมัยดึกดำบรรพ์ มีไข่มุกหนึ่งได้แตกออกมาเป็นสามชิ้น ชิ้นที่หนึ่งทะยานขึ้นไปสู่เบื้องบนกลายเป็นท้องฟ้า ชิ้นที่สองตกลงมาเบื้องล่างกลายเป็นโลกใต้บาดาล ขณะที่ชิ้นที่สามตั้งตัวอยู่ในพื้นที่ตรงกลางกลายเป็นที่อยู่อาศัยของหมู่มวลมนุษย์

จวบกระทั่งทุกวันนี้ ณ พื้นที่ตรงกลางแห่งนี้ ปรากฏดอกไม้ดอกหนึ่ง และสตรีผู้หนึ่งได้ก้าวออกมาเมื่อดอกไม้นั้นผลิบาน เธอเป็นสตรีคนแรกของโลก และเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพชีวิตทั้งมนุษย์ สัตว์ และพืชผักผลไม้นานาพรรณเยี่ยงที่เราประจักษ์กันอยู่ในโลกปัจจุบัน (Zhensheng, 1994, p. 58) สตรีที่ก้าวออกมาจากดอกไม้มีชื่อว่า “Mo Lug Gyap” [姆六甲] คำว่า “Mo” [姆] ในภาษาจ้วง หมายถึง “แม่” “ยาย” หรือเพศหญิง คำว่า “Mo Lug Gyap” ภาษาจีนเรียกว่า “ฮัวโผ” [花婆] แปลความหมายว่า “เทพีแห่งบุปผา” เป็นผู้ประทานบุตรหลานให้กับชาวจ้วง จึงเป็นที่คุ้นเคยในอีกชื่อเรียกหนึ่งว่า “เทพีแห่งการสืบสายพันธุ์”

นักวิชาการชาวจีนพยายามเชื่อมโยงดอกไม้อันเป็นที่สถิตของเทพเจ้าแห่งการสืบสายพันธุ์ กับแหล่งกำเนิดชีวิตด้วยหลากหลายวิธีและสามารถสรุปเป็นข้อสันนิษฐานได้สองแนว แนวที่หนึ่งเป็นความคิดที่มาจากการสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติเกี่ยวกับหลักการผลิดอกออกผลของพืชผักผลไม้นานาพรรณที่ชาวจ้วงมักคุ้นมาแต่แรกปฏิสนธิ ผลที่กล่าวมาย่อมได้มาจากดอกไม้ ถ้าไม่มีดอกไม้ก็ย่อมจะไม่มีผล (Zhensheng, 1994, p. 59) ส่วนข้อสันนิษฐานแนวที่สอง คือ รูปลักษณะของดอกไม้คล้ายกับอวัยวะเพศของสตรีซึ่งเป็นบ่อเกิดของสรรพชีวิต (Qiuwei, 2015, p. 39)

บทบาทสำคัญของเทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ คือ ประทานทายาทให้กับชาวจ้วงเพื่อสืบสายตระกูลและเพิ่มพูนแรงงานให้กับครอบครัว ตัวอย่างเช่น ใน “เพลงกลางวัน” นำเสนอเหตุการณ์ในพิธีแต่งงาน เจ้าบ่าวและเจ้าสาวต้องนำอาหารที่ดีเลิศ เช่น “หางหมู” ไปประกอบพิธีเช่นไหว้เทพีแห่งบุปผา หรือ “ฮัวโผ” ดังนี้ “บ่าวสาวไหว้ฮัวโผ เกิดลูกชายลูกสาว มีสาวช่วยสืบรุ่น มีชายให้สืบตระกูล” [双双拜花婆 保生儿育女 生女可接代 生崽好传宗] และ “บ่าวสาวไหว้ฮัวโผ เกิดลูกชายลูกสาว ลูกสาวทำรองเท้า ลูกชายเปิดร้านค้า” [双双拜花婆 保生儿育女 生女帮做鞋 生崽开店铺] (Hantian, 2009, pp. 380-381) เนื้อเพลงที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและความคาดหวังของชาวจ้วงเกี่ยวกับการมีบุตรธิดาสืบสายตระกูลและเป็นแรงงานสำคัญให้กับครอบครัวในอนาคต ดังนั้น หนึ่งในขั้นตอนสำคัญที่ขาดหายไม่ได้ในพิธีแต่งงานของชาวจ้วงจึงเป็นการประกอบพิธีเช่นไหว้และขอทายาทจาก “ฮัวโผ” ในฐานะเทพเจ้าแห่งการสืบสายพันธุ์

ความเชื่อเกี่ยวกับ “ฮัวโผ” ของชาวจ้วงก่อเกิดปรากฏการณ์อันเป็นทิวทัศน์หรือคู่ตรงกันข้ามที่น่าสนใจอย่างยิ่ง นอกจาก “ฮัวโผ” จะสามารถประทานทายาทให้กับครอบครัวของชาวจ้วงแล้ว ยังสามารถเก็บวิญญาณของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน ใน “เพลงกลางวัน” มีข้อความที่น่าสนใจว่า “น้องว่าพี่ลืมน้อง ท้องฟ้าพัดลมแรง ฮัวโผเก็บดอกของน้องไป พี่จะไปหาน้อง” [妹说我忘你 天上刮大风 花婆她收花 死也找到你] (Hantian, 2009, p. 161) ข้อความข้างต้นนำเสนอเหตุการณ์ชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงที่รักใคร่กันมากคู่หนึ่ง ฝ่ายชายสัญญาว่าจะรักสาวชาวจ้วงอย่างมั่นคงตลอดไป และได้ปฏิญาณว่า ถึงแม้วันหนึ่ง “ฮัวโผ” จะเก็บดอกไม้ของหญิงสาวไป ซึ่งหมายความว่า “ฮัวโผ” จะเก็บวิญญาณของผู้หญิงคนนี้ไป แต่เขาก็จะไปตามหาวิญญาณของผู้หญิงจนกว่าชีวิตจะหาไม่

ไม่เพียงแต่ชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋ว เมืองไปเซอ เท่านั้นที่มีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของ “ฮัวโผ” แต่ทั่วากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย เช่น มุ่หล่าว เหมาหนั้น ปู๋ยี้ จิงตัง เย้า ชาวฮั่นในมณฑลกวางสี และชาวไตในเมืองเต๋อหงของมณฑลยูนนานก็มีความเชื่อเกี่ยวกับ “ฮัวโผ” ด้วยเช่นเดียวกัน (Qiuwei, 2015, pp. 2-3) ในภาษาไต คำว่า “ฮัวโผ” เทียบได้กับคำว่า “me mok ja” [咩末雅] ซึ่งในนั้น คำว่า “me” [咩] มีความหมายว่า “แม่” ส่วนคำว่า “mok ja” [末雅] จะหมายถึง “ดอกไม้” ชาวไตในเมืองเต๋อหงมีความเชื่อว่า ถ้าหากเด็กทารกมีอาการอ่อนแอไม่สบาย ย่อมเป็นเพราะอำนาจของผีที่เรียกว่า “saai mok ja” [赛末雅] ซึ่งเป็นวิญญาณของคู่ครองในชาติที่แล้ว ของเด็กมาก่อนความวุ่นวาย ครอบครัวจำเป็นต้องทำพิธีขับไล่ผี “saai mok ja” ออกไป เด็กทารกจึงจะหายจากอาการไม่สบายได้ (Yongxian, 2017, pp. 20-23)

ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของเทพีแห่งบุปผายังเป็นที่ประจักษ์ในวิถีชีวิตของชาวไตและชาวนุงในประเทศเวียดนาม กล่าวคือเทพีแห่งบุปผาเป็นเทวดาแห่งการสืบสายพันธุ์เฉกเช่นเดียวกับคติความเชื่อของชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋ว พระองค์ทรงทำหน้าที่ดูแลการตั้งครรภ์ของสตรีเพศและยังเป็นผู้พิทักษ์ปกป้องเด็กทารกที่แรกปฏิสนธิด้วย สำหรับชาวไตและชาวนุงในประเทศเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวไตและชาวนุงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาวบิ่งและจังหวัดหลังเซิน ห้องนอนของเจ้าบ่าวเจ้าสาวมักจะมีหิ้งบูชาเทพีแห่งบุปผา ตามธรรมเนียมพวกเขาจะประกอบพิธีเช่นไหว้บูชาพระองค์ในวันที่หนึ่งและวันที่สิบห้าของแต่ละเดือนตามปฏิทินจันทรคติ ในกรณีนี้หลังการแต่งงานชายหนุ่มกับหญิงสาวชาวไตและชาวนุงไม่สามารถให้กำเนิดทายาท จำต้องประกอบพิธีเช่นไหว้และขอพรเทพีแห่งบุปผา ณ บริเวณด้านหน้าของหมู่บ้าน ครั้นสามารถตั้งครรภ์สำเร็จแล้ว พวกเขาจะต้องประกอบพิธีกรรมอีกครั้ง โดยขอให้เทพีแห่งบุปผาปกป้องคุ้มครองและบันดาลให้การให้กำเนิดของสตรีผู้ตั้งครรภ์เป็นไปอย่างปลอดภัย (Yan & Zhiqi, 2017, p. 125)

4.2.2 เทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิด

ตามตำนานพื้นบ้านของชาวจ้วง เทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิดมีชื่อว่า “Yah vuengz” [娅王] ภาษาจีนเรียกว่า “ญาหวัง” คำว่า “Yah” [娅] หมายถึง “ยาย” ขณะที่คำว่า “vuengz” [王] แปลว่า “นางพญา” การที่ชาวจ้วงเชื่อว่า “Yah vuengz” เป็นเทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิดก็เพราะคล้อยไปตามตำนาน “Yah vuengz” ที่ให้ข้อมูลว่า “Yah vuengz” เริ่มมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยในวันที่ 17 เดือน 7 ตามปฏิทินจันทรคติ จากนั้นก็ล้มป่วยสาหัสในวันที่ 18 และละสังขารในวันที่ 19 ร่างของนางถูกนำไปฝังในวันที่ 20 และกลับมาฟื้นคืนชีพอีกครั้งในวันที่ 21 เรื่องทำนองนี้เกิดขึ้นเป็นวัฏจักรและเป็นประจำทุกปี จนเป็นที่มาของคติความเชื่อที่ว่า “Yah vuengz” เป็นสัญลักษณ์แห่งการเสียชีวิตและการเกิดใหม่ ชวนให้ระลึกถึงวัฏจักรแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสิ่งในโลก (Lianzhi, 2018, pp. 69-70)

ใน “เพลงกลางวัน” กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงคู่หนึ่งรักใคร่กันมาก เมื่อฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต อีกฝ่ายจึงรู้สึกเสียใจเป็นอย่างมาก เขาร้องเพลงโดยมีเนื้อความว่า “เกลียดชาติก่อนไม่ดี โกรธวันนี้ไม่เปลี่ยน อยากเป็นเทวดา ตายไปแล้วเกิดใหม่” [恨前世不好 恼今不会变 会变变姬王 死亡又重生] (Hantian, 2009, p. 434) ผู้วิจัยขอขยายความหมายของข้อความข้างต้นว่า หนุ่มชาวจ้วงรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่คนรักของเขาไม่เหมือนกับเทวดา ถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว แต่ก็สามารถฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาใหม่ในไม่ช้า อันจะเปิดโอกาสให้คู่รักได้พบหน้ากันและใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันต่อไป แสดงให้เห็นถึงความรักที่ลึกซึ้งและหนักแน่นระหว่างชายหนุ่มกับหญิงสาวชาวจ้วง

ทั้งนี้ ความเคารพศรัทธาที่ชาวจ้วงมีต่อเทพเจ้า “Yah vuengz” ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดที่ “Yah vuengz” เสียชีวิตแล้วสามารถฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ ทว่ายังสัมพันธ์กับเรื่องที่ชาวจ้วงเชื่อว่าเทพเจ้า “Yah vuengz” เป็นผู้พิทักษ์สรรพสัตว์ในโลก ปกป้องความยุติธรรมของสังคม และสามารถปลดความทุกข์โศกให้กับมนุษย์ได้อีกด้วย (Jinwen, 2008, pp. 35-39)

4.2.3 เทพเจ้าเตาไฟ

อาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเตาไฟไม่ใช่ความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงเพียงกลุ่มเดียว ทว่าเป็นความเชื่อของชาวฮั่นและมีประวัติศาสตร์ยาวนานตามกาลเวลา ชาวจ้วงก็รับเอาคติความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเตาไฟเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตจิตใจของพวกเขา บทบาทหน้าที่สำคัญของเทพเจ้าเตาไฟคือดูแลเรื่องอาหารการกินและสารทุกข์สุกดิบของสมาชิกในครอบครัว (Haibo, 2003, p. 67)

สำหรับชาวจ้วงในมณฑลกว่างสี เทพเจ้าเตาไฟมีความสำคัญรองลงมาจากวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ชาวจ้วงจึงเตรียมพื้นที่สำหรับเซ่นไหว้เทพเจ้าเตาไฟในห้องครัวโดยเฉพาะ นอกจากหน้าที่ดูแลเรื่องอาหารการกินและสารทุกข์สุกดิบของสมาชิกในครอบครัวแล้ว เทพเจ้าเตาไฟในคติความเชื่อของชาวจ้วงยังเป็นผู้คุ้มครองครอบครัวและสรรพสัตว์ภายในครอบครัว รวมไปถึงเรื่องการเก็บเกี่ยวและสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวด้วย (Caiji, 2014, p. 175) สำหรับข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อของชาวจ้วงเกี่ยวกับเทพเจ้าเตาไฟปรากฏใน “เพลงปลุกเรื้อน” กล่าวคือ หลังจากที่ชาวจ้วงสร้างเรือนหอใหม่สำเร็จ จะมีพิธีอัญเชิญเทพเจ้าเตาไฟไปประทับในห้องครัว ดังข้อความว่า “ห้องครัวนี้ของน้อง สีมุ่มมันคงดี ห้องครัวนี้ของน้อง เชิญเทพเจ้าเตาไฟมาประทับ” [妹的这灶房 四角很坚固 妹的这灶房 请灶王入座] (Hantian, 2009, p. 266)

นอกจากนั้น เมื่อหนุ่มสาวชาวจ้วงได้แต่งงานกัน ต้องประกอบพิธีเซ่นไหว้เทพเจ้าเตาไฟด้วยหวังว่าการใช้ชีวิตคู่จะเต็มเปี่ยมด้วยความสุข ดังตัวอย่างที่ปรากฏใน “เพลงกลางวัน” เช่น “ทั้งสองไหว้เตาไฟ ให้ไฟจะไม่ดับ เพิ่มไฟไม่ไหม้ ทำงานเพิ่มแรงงาน” [一同拜火灶 保灶火不灭 添火火不回 做工添力气] (Hantian, 2009, p. 381) “ไหว้เตาไฟ” ในที่นี้หมายถึงการเซ่นไหว้

เทพเจ้าเตาไฟ ส่วนคำว่า “ไฟไม่ดับ” หมายความว่าครอบครัวใหม่จะมีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง สืบตระกูลต่อไปอย่างไม่ขาดสาย กล่าวโดยสรุปคือในพิธีแต่งงานของชาวจ้วง เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้อง ประกอบการเซ่นไหว้เทพเจ้าเตาไฟ ด้วยความประสงค์จะมีลูกหลานมาสืบตระกูล ทั้งยังสามารถใช้ ชีวิตหลังแต่งงานกันอย่างราบรื่น ปราศจากอุปสรรคและเต็มอิ่มสมบูรณ์

4.2.4 เทพเจ้าทวารบาล

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าทวารบาลของชาวจ้วงเป็นที่ประจักษ์ใน “เพลงปลุกเรื่อน” โดยมี ข้อความกล่าวถึงเหตุการณ์ฝ่ายชายไปเยี่ยมเยียนเรื่อนหอที่บิดาของฝ่ายหญิงเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ๆ เขาสังเกตเห็นว่า ครอบครัวของฝ่ายหญิงได้ตีตรูปเทพเจ้าไว้ที่ประตูทั้งสองบาน ดังตัวอย่างว่า “ประตู ของบ้านพ่อ สองด้านเทพเจ้าทวารบาล ประตูของบ้านพ่อ เทพเจ้าทวารบาลติดสองด้าน” [你爸这副门 两边两门神 你爸这副门 门神在两边] (Hantian, 2009, p. 218) ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการตีตรูป เทพเจ้าทวารบาลของชาวจ้วง คือ เพื่อขจัดสิ่งชั่วร้าย “ประตูของบ้านพ่อ เทพเจ้าทวารบาลจ้องมอง ใครนำชั่วร้ายเข้า จับเท้าทิ้งออกไป” [你爸这副门 有人在瞭望 哪个带邪来 抓脚扔出去] (Hantian, 2009, p. 219) และเพื่อปกป้องคุ้มครองครอบครัวเจ้าของเรื่อนใหม่ให้มีความมั่งคั่ง ดังตัวอย่างที่ว่า “ส่งเงินส่งทองมา เทพเจ้าทวารบาลเปิดประตูกลาง ใครนำชั่วร้ายเข้า เทพเจ้าทวารบาลไล่ออกไป” [送钱送财来 门神开中门 谁带邪进门 门神驱出去] (Hantian, 2009, p. 219)

ส่วนสิ่งที่ชาวจ้วงนับถือเป็นเทพเจ้าทวารบาลนั้นมีหลากหลายประเภท เช่น สัตว์ต่างๆ สิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ และบุคคลในตำนานพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งต่างมีบทบาทหน้าที่ในการขับไล่สิ่งชั่วร้าย และภัยพิบัติ และสามารถปกป้องความปลอดภัยให้กับมนุษย์ (Xiqiang & Cailuan, 2001, p. 61)

4.2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่

ตามธรรมเนียมชาวจ้วงจะสร้างศาลสำหรับเซ่นไหว้เจ้าที่ในบริเวณด้านหน้าของหมู่บ้าน ส่วนการเซ่นไหว้นั้นนิยมเซ่นไหว้ด้วยวิธีเผากระดาษให้ ข้อมูลเกี่ยวกับคติความเชื่อที่ชาวจ้วงมีต่อ เจ้าที่ปรากฏทั้งใน “เพลงปลุกเรื่อน” และ “เพลงสงคราม” ยกตัวอย่างใน “เพลงปลุกเรื่อน” เมื่อมีการ ย้ายบ้านใหม่ ชาวจ้วงต้องไปไหว้เจ้าที่ที่ด้านหน้าหมู่บ้าน “เราเข้าเรื่อนใหม่กัน ไปไหว้เจ้าที่กัน เจ้าที่ อยู่หน้าหมู่บ้าน พี่เดินไปไหว้เอง” [咱同进新房 一同安土地 土地在村头 你来自去拜] (Hantian, 2009, p. 257) ส่วนใน “เพลงสงคราม” เมื่อฝ่ายชายประสงค์จะไปหาฝ่ายหญิงเพื่อร้องเพลงพื้นบ้าน โต้ตอบกันในเวลากลางคืน เขาได้กล่าวกับฝ่ายหญิงว่า ขอให้เธอเผากระดาษให้กับเจ้าที่ ซึ่งเป็น ผู้ดูแลความสงบของหมู่บ้าน เพื่อที่เจ้าที่จะไม่ตำหนิกล่าวโทษว่า มีคนนอกหมู่บ้านเข้ามารบกวน ดังข้อความว่า “น้องเอาข้าวป้อนหมา เผากระดาษให้เจ้าที่ ให้เจ้าที่ปิดตา ให้หมาอย่ามาเห่า” [妹拿饭喂狗 给土地烧纸 请土地闭眼 让狗别乱叫] (Hantian, 2009, p. 327)

ว่าด้วยที่มาของความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่นั้น ฮุย (Hui, 2007, p. 15) ให้ความเห็นว่า สังคมชาวจ้วง เป็นสังคมเกษตร มีความผูกพันกับพื้นธรณีเป็นอย่างมาก ในสำนักของชาวจ้วง พื้นธรณีมีพลังอำนาจ พิเศษและยิ่งใหญ่ พวกเขาจึงเคารพนับถือในฐานะเป็นเทพเจ้า สำหรับวัตถุประสงค์ดั้งเดิมในการ เช่นไหว้เจ้าที่ของชาวจ้วงก็เพื่อขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ซึ่งจะทำให้การทำเกษตรได้ผล ประชาชนจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอุดมสมบูรณ์และเปี่ยมด้วยความสุขสวัสดิ์

4.3 ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

ความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพบูชาวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจ้วงแสดงออกในหลากหลาย มิติ อันดับแรก ชาวจ้วงจะระมัดระวังอย่างมากเพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุระหว่างปลูกบ้าน ทั้งนี้ เพราะ เชื่อกันว่าการเกิดเหตุอันไม่พึงประสงค์ย่อมเป็นการรบกวนความสงบของวิญญาณบรรพบุรุษที่สถิต อยู่ในบ้าน ใน “เพลงปลูกเรือน” มีข้อความน่าสนใจว่า เพื่อนบ้านได้ช่วยกันทำรอบสองแถวเพื่อ เป็นโครงสร้างเรือนใหม่ บิดาของฝ่ายหญิงก็มีความกังวลว่าจะเกิดอุบัติเหตุขึ้น ซึ่งจะเป็นการรบกวน จิตใจบรรพบุรุษ “เสาแถวที่สองสร้างขึ้น พ่อน้องเป็นห่วงมาก ห่วงเกิดความเจ็บปวด รบกวนจิตใจ บรรพบุรุษ” [竖二排屋架 你爸很担心 担心谁被木刺脚 担心惊动祖师神] (Hantian, 2009, pp. 133-134) ชาวจ้วงยังเชื่อด้วยว่าการประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษตามวาระโอกาสต่างๆ เป็น หนึ่งในสัญญาณบ่งบอกว่าบุคคลผู้นั้นมีความกตัญญูทวดเวที ใน “เพลงสงคราม” มีข้อความนำเสนอ เรื่องการเกณฑ์ชาวจ้วงไปเป็นทหาร โดยมีเสปียงธัญพีชเป็นปัจจัยโน้มน้าว ฝ่ายภรรยาไม่ประสงค์ ให้สามีไปเป็นทหารและอ้างเหตุผลนานาประการเพื่อว่าสามีของเธอจะล้มเลิกความพยายาม หนึ่งในนั้น คือการเป็นทหารจะทำให้สามีบกพร่องในหน้าที่ประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ ดังตัวอย่าง ว่า “เพื่อธัญพีชสองโล่ ทั้งปู่ทั้งบรรพบุรุษ เพื่อธัญพีชสามโล่ ทั้งบรรพบุรุษไม่สน” [为二斤军粮 丢祖 又弃宗 为三斤粮饷 弃祖宗不顾] (Hantian, 2009, p. 106)

จากตัวอย่างใน “เพลงปลูกเรือน” และ “เพลงสงคราม” ดังที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าชาวจ้วง ให้ความสำคัญกับการเคารพบูชาและการประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับอย่างมาก ดังนั้นพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่ถูกมองว่าเป็นการรบกวนความสงบของวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวจ้วง จะถือเป็นพฤติกรรมต้องห้ามทั้งสิ้น และการประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษตามวาระโอกาส ต่างๆ อย่างไม่ขาดตกบกพร่องนับเป็นหนึ่งในบรรทัดฐานชีวิตว่าบุคคลคนนั้นเป็นผู้กตัญญูทวดเวที

ชาวจ้วงในอำเภอฝิงกัวให้ความสำคัญกับการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ โดยแบ่งออกเป็น สองวาระหลัก ได้แก่ เทศกาลสำคัญและในเหตุการณ์ที่ชาวจ้วงถือว่ามีความสำคัญต่อชีวิตของพวกเขา

4.3.1 การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเทศกาลสำคัญ

สำหรับเทศกาลที่มีการประกอบพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับประกอบด้วย เทศกาลตรุษจีน เทศกาลวันที่สามเดือนสาม เทศกาลจงหยวน และเทศกาลจงหยาง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.3.1.1 การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเทศกาลตรุษจีน

ชาวจ้วงในอำเภอฝิงกั๋วฉลองวันตรุษจีนตั้งแต่วันที่ 23 เดือน 12 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายของปีตามปฏิทินจันทรคติ หรือที่ชาวจีนเรียกว่า ล่าเยว่ จนกระทั่งวันที่ 16 เดือน 1 ของปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติ ระหว่างวันที่ 23 เดือน 12 ถึงวันที่ 30 เดือน 12 ตามปฏิทินจันทรคติ ถือเป็นช่วงที่ต้องเตรียมสิ่งของต่างๆ เช่น ทำขนมบ๊ะจ่าง หม่าหมู เตรียมเสื้อผ้า และผ้าห่มใหม่ เป็นต้น เพื่อต้อนรับปีใหม่ ส่วนตั้งแต่วันที่ 1 เดือน 1 ถึงวันที่ 16 เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติ ชาวจ้วงจะฉลองปีใหม่ด้วยกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วยการทำอาหารรับประทานกัน การติดกลอนอวยพรสองบรรทัดที่หน้าประตู การดูดวงจับสลาก ดุจิว ดูโคมไฟ เป็นต้น ทั้งนี้ การเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีนแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ วันก่อนวันขึ้นปีใหม่ หรือที่เรียกว่า “ฉูซีล่าเยว่” [除夕腊月] และในวันแรกกับวันที่สองของปีใหม่

ใน “เพลงเดือนสาม” ปรากฏสองข้อความเกี่ยวกับการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษเนื่องในวัน “ฉูซีล่าเยว่” ที่ว่า “ถึงฉูซีล่าเยว่ ทุกบ้านจัดกระถางธูป แม่คนจนและคนรับใช้ จัดกระถางธูปบรรพบุรุษ” [到腊月除夕 家家整香炉 连穷人仆人 整祖先香炉] และ “ถึงฉูซีล่าเยว่ ยุ่งจัดกระถางธูปปีนี้เป็นปีใหญ่ บรรพบุรุษจะกลับมา” [到腊月除夕 忙收拾香炉 今年是大年 祖先要回来] (Hantian, 2009, pp. 176-177) คำว่า “ฉูซี” [除夕] แปลว่า วันสุดท้ายของปีเก่าตามปฏิทินจันทรคติ ขณะที่คำว่า “ล่าเยว่” [腊月] หมายถึงเดือนสุดท้ายของปีเก่าตามปฏิทินจันทรคติ เนื้อเพลงทั้งสองตอนเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่า ชาวจีนให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้นจะมีมั่งมีหรือยากจน ก็ล้วนต้องปฏิบัติตามขนบประเพณีที่สืบสานกันมาช้านาน นอกจากการเซ่นสรวงในวัน “ฉูซีล่าเยว่” แล้ว ชาวจ้วงในอำเภอฝิงกั๋วยังประกอบพิธีแสดงความเคารพบไหว้ต่อดวงวิญญาณของบรรพบุรุษในวันแรกและวันที่สองของปีใหม่ ดังเนื้อเพลงใน “เพลงเดือนสาม” ที่ว่า “วันที่หนึ่งปีใหม่ ทุกบ้านต้มข้าวหมากพร้อมไข่ ทุกบ้านไหว้บรรพบุรุษ ต้อนรับปีใหม่ถึง” [到大年初一 家家煮蛋酒 户户祭祖先 迎新年来到] และ “วันที่สองเดือนหนึ่ง ไหว้บรรพบุรุษตั้งแต่เช้า คนมีลูกมีหลาน ไหว้บรรพบุรุษรีบกินข้าว” [到正月初二 一早就祭鬼 有子有孙人 祭鬼快吃饭] (Hantian, 2009, p. 179; 181)

4.3.1.2 การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเทศกาลวันที่สามเดือนสาม

สำหรับเทศกาลวันที่สามเดือนสามไม่เพียงเป็นเทศกาลสำคัญของชาวจ้วงในมณฑลกุวางสีเท่านั้น แต่ชาวแม้วในมณฑลหูหนาน มณฑลไห่หนาน และมณฑลกุ้ยโจว ชาวหลีในมณฑลหูหนาน

รวมไปถึงชาวปู้ยี้และชาวตั้งในมณฑลกุ้ยโจวก็นำความสำคัญอย่างมากเช่นเดียวกัน จุดมุ่งหมายของการฉลองเทศกาลวันที่สามเดือนสามประกอบด้วยสามประการ ประการที่หนึ่ง เพื่อกราบไหว้บูชาและรำลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ประการที่สอง เป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจกรรมการปลูกข้าวในฤดูใบไม้ผลิได้เริ่มอย่างเป็นทางการแล้ว และประการที่สาม เป็นสัญญาณบ่งบอกว่าเทศกาลการร้องเพลงพื้นบ้านได้เริ่มขึ้นแล้ว ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชายหนุ่มหญิงสาวได้พบปะสนทนาและป้องกันกันให้ดีที่สุด (Lan & Lihao, 1991, pp. 67-71) แตกต่างจากเทศกาลตรุษจีนที่ชาวจ้วงประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่บ้านของตนเอง ในเทศกาลวันที่สามเดือนสาม ชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋วมีธรรมเนียมประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่สุสาน ดังตัวอย่างใน “เพลงเดือนสาม” ที่ว่า “วันที่สามเดือนสาม พ่อบ้านบนหนึ่งดำ แบ่งให้บ้านละก้อน เอาไปไหว้สุสาน” [到三月初三 上屋爹蒸黑 每家分一坨 合拿去扫墓] และ “วันที่สามเดือนสาม ลูกบ้านบนหนึ่งม่วง แบ่งให้บ้านละก้อน เอาไปไหว้สุสาน” [到三月初三 上屋伯蒸紫 每家得一团 也够去扫墓] (Hantian, 2009, p. 106)

4.3.1.3 การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเทศกาลจงหยวนและเทศกาลจงหยาง

เทศกาลจงหยวนของชาวจ้วงจัดขึ้นในวันที่สิบสี่เดือนเจ็ดตามปฏิทินจันทรคติ ขณะที่เทศกาลจงหยางมีขึ้นในวันที่เก้าเดือนเก้าตามปฏิทินจันทรคติ ชาวจ้วงมีประเพณีประกอบพิธีเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในทั้งสองเทศกาล ดังที่ปรากฏจากข้อความใน “เพลงเดือนสาม” ที่ว่า “ในวันที่สิบวันที่สิบสี่เดือนเจ็ด ทุกคนตัดเสื้อกระดาษ ทั้งคนรวยคนจน ตัดเสื้อให้บรรพบุรุษ” [七月逢十四 人人剪冥衣 连穷人富人 为祖先剪衣] และอีกหนึ่งข้อความได้กล่าวถึงเรื่องที่ชาวจ้วงประกอบการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานในเทศกาลจงหยางที่ว่า “วันที่เก้าเดือนเก้า ทุกคนขึ้นภูเขา บางคนไหว้สุสาน บางคนเก็บเมเปิ้ล” [九月九 人人登高山 有的在扫墓 有的采山枫] (Hantian, 2009, p. 155; 165)

4.3.2 การเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับในเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อชีวิตชาวจ้วง

ส่วนการเซ่นไหว้บูชาวิญญาณบรรพบุรุษในเหตุการณ์สำคัญของชีวิตชาวจ้วง ได้แก่ งานแต่งงานและงานขึ้นบ้านใหม่ ข้อมูลเกี่ยวกับการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในงานแต่งงานของชาวจ้วงปรากฏใน “เพลงกลางวัน” ที่ว่า “พ่อครัวสิบสองคน เอาเนื้อหมูไปต้ม ต้มเนื้อหมูให้สุก ไปไหว้บรรพบุรุษก่อน” [十二个厨师 拿猪肉去炖 炖熟了猪肉 先拿去祭祖] และ “บรรพบุรุษไหว้เสร็จ เทพเจ้าได้ไหว้เสร็จ ได้ไหว้บูชาเสร็จ แต่งงานแต่ไม่อยู่บ้านสามปี” [祖先已供好 神灵已祭到 已供好祭到 我去也不住] (Hantian, 2009, pp. 360-361) เนื้อเพลงข้างต้นนำเสนอเหตุการณ์พ่อครัวสิบสองคนช่วยกันทำกับข้าวในงานแต่งงาน หลังจากต้มหมูจนสุกดีแล้ว เจ้าภาพจะนำหมูไปประกอบพิธีเซ่นสรวงวิญญาณบรรพบุรุษ ครั้นเจ้าสาวได้กราบไหว้วิญญาณบรรพบุรุษตามขนบประเพณีก็จะออกจากบ้านของตนเองและเดินทางไปสู่บ้านของฝ่ายสามี ขณะที่ในโอกาสขึ้นบ้านใหม่ ชาวจ้วงมีธรรมเนียมที่

ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านานคือแขกหรือที่มาแสดงความยินดีกับเจ้าของบ้านมักจะเข้าไปกราบไหว้ที่ หิ้งบูชาวิญญาณบรรพบุรุษในบ้านหลังใหม่ ทั้งนี้ไม่เพียงเป็นการแสดงความเคารพต่อวิญญาณ บรรพบุรุษของเจ้าภาพ ทว่ายังเป็นการแสดงให้เห็นด้วยว่า พวกเขามีความชื่นชมยินดีต่อบ้านหลังใหม่ อย่างสูง ดังข้อความใน “เพลงปลุกเรื่อน” ว่า “เราเข้าเรื่อนใหม่กัน มาไหว้บรรพบุรุษด้วยกัน หิ้งบูชา บรรพบุรุษอยู่ไหน เราเข้าไปไหว้กัน” [咱同进新房 一同安祖先 祖先在哪里 咱一起去拜] (Hantian, 2009, p. 254)

เครื่องสักการะที่ชาวจ้วงในอำเภอผิงกัวใช้ประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษสามารถ แบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ของกินและของใช้ อาหารที่เป็นของกินของชาวจ้วงในอำเภอผิงกัว ซึ่งนำมาไหว้วิญญาณบรรพบุรุษประกอบด้วยอาหารที่ทำด้วยข้าวเหนียว อาหารประเภทธัญพืช และอาหารประเภทเนื้อ อาหารที่ทำด้วยข้าวเหนียวมีทั้งข้าวเหนียวห่าสีและขนมฉือปา เช่น ใน “เพลง เดือนสาม” ได้กล่าวถึงเทศกาลจงหยวน ซึ่งชาวจ้วงทำข้าวเหนียวห่าสีนำไปกราบไหว้วิญญาณ บรรพบุรุษที่สุสาน “หนึ่งข้าวเหนียวสีม่วง แต่ไม่ใช่ม่วงดำ ม่วงดำอยู่ตรงกลาง ข้าวเหนียวห่าสีไหว้ สุสาน” [蒸紫是蒸紫 不能比紫黑 紫黑在中间 五色饭扫墓] (Hantian, 2009, p. 110) ทั้งนี้ การทำ ข้าวเหนียวห่าสีของชาวจ้วงประกอบด้วยหลายขั้นตอนและมีความพิถีพิถันอย่างมาก ชาวจ้วงมักผสม สมุนไพรเพื่อให้ข้าวเหนียวมีกลิ่นหอมแบบธรรมชาติและย้อมสีให้ได้สีที่สวยสด โดยต้มใบเมเปิล เพื่อให้ได้น้ำสีดำ ต้มดอกเหลืองสำหรับย้อมข้าวเป็นสีเหลือง ต้มหญ้าแดงครามที่ชาวจ้วงเรียกว่า mbaw gyaemq [红蓝草] เพื่อให้ได้สีเข้มขึ้น คือ สีม่วง และสีอ่อน คือ สีแดง (Hantian, 2009, pp. 99-102) ส่วนขนมฉือปาที่ชาวจ้วงนำไปไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่สุสานทำเป็นรูปทรงแบน และใช้ ข้าวเหนียวเป็นส่วนประกอบหลัก ดังตัวอย่างว่า “วันที่สิบสี่เดือนเจ็ด พี่ถอนใจทำไม มีข้าวเหนียว ไหว้บรรพบุรุษ ฉือปาแบนไหว้สิบสี่” [七月逢十四 哥叹什么气 有糯米祭祖 扁糍供十四] (Hantian, 2009, p. 154)

อาหารประเภทธัญพืชที่ชาวจ้วงใช้เช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษมีทั้งหน่อไม้และมันเทศ ใน “เพลงเดือนสาม” กล่าวถึงชาวจ้วงคนหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้ดี นำอาหารประเภทพืชไปเช่น ไหว้วิญญาณบรรพบุรุษที่สุสาน “เดือนสองสามหาหน่อไม้ได้หน่อไม้ตงสองตัน ได้หน่อไม้หวานสอง ตัน เอามาไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ” [二三月找笋 得两支直笋 得两节甜笋 拿来供祖先] และ “มีมาก ก็หนึ่งมาก มีน้อยก็หนึ่งน้อย บ้านน้องหนึ่งมันเทศ เอาไปไหว้สุสาน” [有多的多蒸 有少的蒸少 我家蒸红薯 拿它去扫墓] (Hantian, 2009, pp. 88, 106) ทั้งสองตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชาวจ้วงให้ความสำคัญในการเตรียมอาหารสำหรับประกอบพิธีเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษด้วยความพยายามเท่าที่ ทำได้

ส่วนอาหารประเภทเนื้อที่ชาวจ้วงนำมาไหว้วิญญาณบรรพบุรุษเป็นเนื้อสัตว์ต่างๆ ใน “เพลง เดือนสาม” กล่าวถึงชาวจ้วงมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีคนหนึ่งซื้อเนื้อและปลาไปไหว้วิญญาณ บรรพบุรุษที่สุสาน ดังตัวอย่างว่า “คนมีเนื้อมีปลา ทับถมสุสานโต บ้านของน้องยากจน ไม่ไปไหว้

สุสาน” [有鱼有肉人 把坟墓堆大 我家苦又穷 弃荒冢不扫] (Hantian, 2009, p. 111) นอกจากนี้ “เพลงเดือนสาม” ยังกล่าวถึงครอบครัวของพ่อตาแม่ยายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี จึงสามารถแบ่งเงินให้ลูกเขยไปซื้อเบ็ดมากราบไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษในเทศกาลจงหยวน ดังตัวอย่างที่ว่า “แม่ยายพี่มีเงิน พ่อตาพี่มีทอง แบ่งให้พี่ก้อนหนึ่ง พอให้พี่ซื้อเบ็ด” [你岳母有钱 你岳父银多 分一坨给你 足够你买鸭] (Hantian, 2009, p. 157) ทั้งนี้ เบ็ดเป็นอาหารที่ชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋วนิยมนำไปไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษมากที่สุดในเทศกาลจงหยวน โดยครอบครัวชาวจ้วงจะนำเนื้อเบ็ดที่ปรุงสุกแล้วไปไหว้ที่สุสาน แล้วจะรับประทานเนื้อเบ็ดด้วยกันที่หน้าสุสานหรือที่บ้าน

ของใช้ที่ชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋วประกอบพิธีเช่นไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษคือเสื่อกระดาษ ใน “เพลงเดือนสาม” ได้กล่าวถึงเทศกาลจงหยวนซึ่งชาวจ้วงทุกครัวเรือนจะต้องเตรียมเสื่อกระดาษประกอบพิธีเช่นไหว้ “วันที่สิบสี่เดือนเจ็ด ทุกคนตัดเสื่อกระดาษ คนจนตัดน้อยหน่อย คนรวยตัดเป็นก้อน” [七月逢十四 人人剪冥衣 穷的剪少点 富家剪成堆] (Hantian, 2009, p. 155) ตัวอย่างที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋วไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่ยากจนหรือมีฐานะร่ำรวยต่างก็มีความประสงค์ที่จะตัดเสื่อกระดาษประกอบพิธีเช่นไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์หลักในการเช่นไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษของชาวจ้วงคือเพื่อให้ได้รับพรจากบรรพบุรุษผู้ล่วงลับในสองประการ ประการหนึ่ง ขอให้บรรพบุรุษรักษาความปลอดภัยให้กับสมาชิกในครอบครัว ดังตัวอย่างใน “เพลงเดือนสาม” ว่า “วันที่หนึ่งปีใหม่ ทุกบ้านต้มข้าวหมากพร้อมไข่ทุกบ้านไหว้บรรพบุรุษขอปลอดภัยพันปี” [到大年初一 家家煮蛋酒 户户祭祖先 求千年平安] (Hantian, 2009, p. 180) และตัวอย่างที่ปรากฏใน “เพลงปลุกเรื้อน” ที่ว่า หลังจากสร้างเรื้อนใหม่เสร็จแล้วเจ้าของเรื้อนใหม่ได้ทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ โดย “จุดธูปกราบสามครั้ง เทเหล้าไหว้เจ็ดครั้ง ไหว้บรรพบุรุษของเรา ลูกหลานสืบสกุลเจริญ” [烧香三叩首 斟酒七揖拜 拜祖又拜宗 保子孙兴旺] (Hantian, 2009, p. 253) ส่วนอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับปกป้องคุ้มครองครอบครัวให้มีความเจริญรุ่งเรือง มีบุตรธิดาที่เก่งกาจมากความสามารถ ขยันหมั่นเพียรทางด้านการศึกษา สามารถสอบเป็น “ชู้ยฉาย” [秀才] และสามารถรับราชการได้ หรือที่ชาวจ้วงเรียกกันว่า “กวน” [官] นอกจากนี้ชาวจ้วงยังปรารถนาให้บุตรธิดาเป็นคนที่มีความสามารถเยียบปักถักร้อย การทำไร่นา ดังที่ “เพลงเดือนสาม” นำเสนอไว้ว่า “ข้าวเหนียวดำ เอาจอบไปสุสาน ไหว้สุสานได้ลูกสาว ทุกวันเยียบปักถักร้อยไหม” [糯饭乌 拿锄去扫墓 铲墓要女儿 天天打丝绣] และ “ข้าวเหนียวดำ เอาจอบไปสุสาน ไหว้สุสานได้ลูกชาย เป็นชู้ยฉายตามกวน” [糯饭乌 拿锄去扫墓 扫墓要男儿 成秀才跟官] (Hantian, 2009, pp. 107-108)

ไม่เพียงเท่านั้น เซ็งหมิ่น (Shengmin, 2003, p. 1991) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ชาวจ้วงจะประกอบพิธีเช่นไหว้วินิจฉัยบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วไม่เกิน 3 รุ่น เนื่องจากถือคติว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่ห่างกันมากกว่า 3 รุ่นแล้วจะไม่สถิตอยู่ในบ้านอีก กระนั้นวิญญาณยังคงวนเวียนอยู่ในบริเวณหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ปกป้องรักษาชาวบ้านให้อยู่รอดปลอดภัย หรือที่เรียกกันว่า “ผีหมู่บ้าน” [近祖神、土地神]

4.4 ความเชื่อเรื่องผี

ชาวจ้วงเชื่อว่าผีมีหลากหลายประเภท รูปร่างหน้าตาของผีมักจะมีเขี้ยว น่าเกลียด และมีอุปนิสัยที่โหดร้าย เป็นเหตุให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเกรงกลัวโดยทั่วกัน ว่าด้วยประเภทของผี มีทั้งผีไฟ ผีน้ำ ผีบาดเจ็บ และผีหิว โดยผู้เขียนจะขยายความ ดังนี้

ใน “เพลงออกเดินทาง” ได้กล่าวถึง “ผีไฟ” กับ “ผีน้ำ” ที่ว่า “เข้านี้ฟ้าเพิ่งสว่าง ระหว่างทางมีไฟ พอบอกเป็นผีไฟ ที่จริงน้องออกเรือน” [今早天刚亮 路上有遗火 爹说是鬼火 原是妹出阁] (Hantian, 2009, p. 55) เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอบทนี้นำเสนอเหตุการณ์ชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงออกเดินทางไปเที่ยวตั้งแต่เช้าตรู่ ฟ้าเพิ่งจะสว่าง ครั้นเห็นไฟระหว่างทาง ฝ่ายชายกล่าวกับฝ่ายหญิงว่า ต้องระวังเพราะไฟนั้นอาจเป็นผีไฟก็ได้ แต่ในความเป็นจริง เป็นไฟที่ใช้ในงานแต่งงานของหญิงสาวชาวจ้วง หรือที่เรียกกันว่า “ออกเรือน” นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับ “ผีน้ำ” ที่ว่า “แม่น้ำนั้นน้ำเขียว ในน้ำมีตัวเงือก และมีผีร้ายจับเงา เราย่าเข้าไปใกล้” [这河青幽幽 里面有 大鳄 有 鳄 有 影鬼 劝咱别过去] (Hantian, 2009, p. 251) เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอบทนี้กล่าวถึงชายหนุ่มหญิงสาวชาวจ้วงพากันไปเที่ยวที่ริมฝั่งแม่น้ำ เพื่อนๆ เตือนกันว่า แม่น้ำมีสีเขียว ซึ่งหมายถึงน้ำลึก จึงไม่ควรเข้าไปใกล้ ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่า ในน้ำลึกนอกจากจะมีเงือกแล้ว ยังมีผีน้ำมาจับเงาคน อันมีความหมายเดียวกับเรื่องผีในน้ำหมายจะทำให้มีคนจมน้ำเสียชีวิตด้วย

ส่วนใน “เพลงสงคราม” มีข้อมูลเกี่ยวกับ “ผีบาดเจ็บ” และ “ผีหิว” ที่ว่า “ที่จ้อหยวนขาดกิน คนจ้อหยวนมีเรือนน้อย ทำค่ายอยู่บนเขา เป็นเพื่อนของผีบาดเจ็บ” [蔗园地缺吃 蔗园人少住 搭棚在高山 与 伤鬼 做伴] (Hantian, 2009, p. 196) คำว่า “จ้อหยวน” [蔗园] ในที่นี้ หมายถึงชาวฮั่นที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของชาวจ้วง เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอบทนี้นำเสนอเหตุการณ์กองทัพของชายชาวจ้วงที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ตั้งค่ายอยู่บนภูเขาที่มีชาวฮั่นอาศัย เนื่องจากสงครามร้ายแรง ทำให้มีเพื่อนเสียชีวิตระหว่างการต่อสู้ ในบริเวณค่ายทหาร ผู้ที่เสียชีวิตด้วยอาการบาดเจ็บจะถูกเรียกว่า “ผีบาดเจ็บ” [伤鬼] เนื้อหาในส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวและความทรมาณที่ชาวจ้วงมีต่อสงครามซึ่งพวกเขาไม่มีสิทธิ์หลีกเลี่ยง สำหรับตัวอย่างที่กล่าวถึง “ผีหิว” [饿鬼] มีดังนี้ “พี่กลับถึงหมู่บ้าน ไม่ได้ผ่านต้นมะม่วง เทียงคินให้หุงข้าว เหมือนผีหิวร้องไห้” [你回到村边 未过芒树下 半夜叫煮饭 像 饿鬼 乱喊] (Hantian, 2009, p. 294) สามารถขยายความได้ว่า หลังจากฝ่ายชายชาวจ้วงได้เข้าร่วมสงครามเสร็จสิ้นแล้วและกำลังเดินทางกลับสู่บ้าน ระหว่างทางเขาแวะไปที่บ้านของฝ่ายหญิงเนื่องจากการทำสงครามเหน็ดเหนื่อยและขาดแคลนอาหาร จึงทำให้ฝ่ายชายดูเหมือน “ผีหิว” และเขาก็อดไม่ได้ที่จะขอร้องให้ฝ่ายหญิงหุงข้าวให้รับประทานรองท้องไว้ก่อน ถึงแม้เวลานั้นจะเป็นเวลาเกือบเที่ยงคืนแล้วก็ตาม

ส่วนรูปร่างหน้าตาของผี แม้ว่าเนื้อเพลงไม่ได้พรรณนาถึงรายละเอียดของรูปร่างหน้าตาผี แต่ก็พอสรุปได้ว่า รูปร่างหน้าตาของผีในความเชื่อของชาวจ้วงในอำเภอผิงกัว ทั้งเขี้ยว น่าเกลียด

และแต่งตัวไม่เรียบร้อย จากตัวอย่างใน “เพลงกลางวัน” ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ฝ่ายชายแสดงความรู้สึกที่ดีต่อฝ่ายหญิงโดยชื่นชมว่า ฝ่ายหญิงหน้าตาสวยสดงดงาม ผิวพรรณผุดผ่อง ฝ่ายหญิงจึงร้องเพลงโต้กลับไปว่า “สวยยังงั้นนะพี่ ทุกวันไปดับฟืนหลังไฟ ไฟเผาไปเผามา หน้าดำเหมือนหน้าผี” [好什么呀哥 每天去打过火柴 火烧来燎去 脸黑像鬼脸] (Hantian, 2009, p. 352) ข้อความที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความถ่อมตนของหญิงสาวชาวจ้วงที่ว่า หน้าตาของเธอไม่ได้สวยงามอย่างที่ฝ่ายชายยกย่องชื่นชม โดยเปรียบเทียบผิวหน้าเธอดำราวกับผี แสดงว่าในทัศนคติของชาวจ้วงผีมีรูปร่างหน้าตาที่ไม่น่าดู นอกจากนี้ใน “เพลงสงคราม” ยังมีข้อความว่า หลังจากฝ่ายชายถูกเกณฑ์ทหารและเข้าร่วมสงครามเป็นเวลานานหลายปี เขาก็กลับมาที่บ้านเกิด อย่างไรก็ตามระหว่างทางกลับ เขาต้องขายเสื้อผ้าและผ้าห่มตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อหาเงินซื้ออาหารประทังชีวิต ชาวจ้วงจึงเปรียบเทียบชีวิตของผู้คนที่ต้องเข้าร่วมสงครามทุกยุคทุกสมัยว่า มิต่างอะไรจากชีวิตของผีสง่างม ดังตัวอย่างที่ว่า “เสื้อผ้าที่โจวหลู่ ผ้าห่มขายที่ซิงโจว ไร้ชีวิตอย่างเดียว เหมือนกับผีได้กลับ” [衣在周鹿卖 被卖在兴州 剩条命回来 活像鬼一样] (Hantian, 2009, p. 258) แสดงให้เห็นว่าในความเชื่อของชาวจ้วง รูปร่างหน้าตาของผีทั้งดำและไม่มีเสื้อผ้าดี ๆ ให้สวมใส่

เพลงพื้นบ้านเหลียวเกอไม่ได้กล่าวถึงอุปนิสัยของผีโดยตรงเช่นเดียวกับรูปลักษณะภายนอก แต่ผู้อ่านก็สามารถตีความจากสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ใน “เพลงสงคราม” กล่าวถึง “กวน” กับ “ศัตรู” ที่มีอุปนิสัยโหดร้ายเหมือนผี กล่าวคือประชาชนต้องประสบความเดือดร้อน เนื่องจากไม่มีการเก็บเกี่ยวจากการปลูกข้าว ด้วยเหตุภัยพิบัติแห้งแล้ง แต่ “กวน” ผู้ปกครองท้องถิ่นของชาวจ้วงยังคงดำเนินการเกณฑ์ทหาร การกระทำของ “กวน” โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรมไม่แพ้ “ผี” ที่เดียว “ปีนี้เป็นอะไร ต้นกล้าในนาหักแตก กวนโหดร้ายเหมือนผี เร่งชาวบ้านร่วมสงคราม” [今年为何年 田里禾断节 官恶劣似鬼 催民去打仗] (Hantian, 2009, p. 31) อีกตัวอย่างหนึ่งที่เปรียบเทียบความโหดร้ายของ “ศัตรู” เหมือนดังอุปนิสัยใจคอของ “ผี” คือ ในเหตุการณ์ฝ่ายหญิงได้กำชับฝ่ายชายที่ถูกเกณฑ์เป็นทหารว่า เมื่อทุกคนเตรียมตัวไปต่อสู้กับศัตรู ฝ่ายชายอย่าเพิ่งออกไป เพราะศัตรูโหดร้ายเหมือนผี ถ้าหากต่อสู้อยู่ด้านหน้า ฝ่ายชายก็อาจเสียชีวิตโดยเร็ว “ไก่อันครั้งที่สอง ทุกคนรีบเตรียมตัว ศัตรูร้ายเหมือนผี พื่ออย่าเพิ่งออกไป” [鸡叫第二遍 大伙忙装束 敌来凶如鬼 哥别先出去] (Hantian, 2009, p. 338)

รูปร่างหน้าตาและอุปนิสัยที่ดุร้ายของผีดังที่นำเสนอข้างต้น ทำให้ชาวจ้วงในอำเภอผิงกั๋วมีความรู้สึกว่ามีผีเต็มไปดวยความลึกลับและน่ากลัว จึงควรอยู่ห่างไกลเพื่อไม่ให้ผีทำร้ายตัวเองและสมาชิกในครอบครัว ใน “เพลงสงคราม” มีเหตุการณ์ชายชาวจ้วงไปตามหาคนรักเก่าที่บ้านของฝ่ายหญิง เขาเล่าเรื่องการต่อสู้ในสงครามให้เธอฟัง ฝ่ายหญิงจึงกล่าวขึ้นมาว่า “พี่ไม่ต้องพูดอีก ยิ่งพูดยิ่งน่ากลัว กลัวผีมาตามหา ทำให้น้องฝันร้าย” [哥你别再讲 越讲越可怕 怕死鬼来跟 让妹做恶梦] (Hantian, 2009, p. 382) เมื่อฝ่ายหญิงเชื่อเชียวให้ฝ่ายชายพักที่บ้านของเธอ ฝ่ายชายก็รีบปฏิเสธว่า เขาไม่กล้าเข้าบ้านของฝ่ายหญิงเพราะเกรงว่าผีเสียชีวิตในสงครามที่ต้องกลายมาเป็น “ผี” นั้น

จะมาตามหาและทำร้ายลูกหลานของเธอ “พ่อยากเข้าบ้านน้อง กลัวผีตามมาหา กลัวผีแก่มาชน ให้ลูกหลานเดือดร้อน” [我想进妹家 怕死鬼来跟 怕老鬼来撞 让子孙遭殃] (Hantian, 2009, p. 307) ส่วน “เพลงกลางวัน” กล่าวว่า “สามไฟไปข้างหน้า ห้าไฟเดินไปก่อน ผ้าห่มไปตามหลัง ไปถึงต้องข้ามไฟ” [前面三火把 五火把在前 被床紧随后 到后就跨火] และ “สามไฟเดินข้างหน้า ห้าไฟเดินไปก่อน ผ้าห่มได้ถึงบ้าน ยังกลัวผีตามมา” [前面三火把 五火把在前 被床已到家 还怕鬼跟来] (Hantian, 2009, p. 208) สะท้อนให้เห็นความพยายามของชาวจ้วงในการหลีกเลี่ยงผีร้าย คือ ในพิธีแต่งงานของชาวจ้วง เมื่อขบวนรับส่งเจ้าสาวไปที่บ้านของเจ้าบ่าว จำต้องมีผู้ถือไฟเดินอยู่ด้านหลังเจ้าสาวรวม 5 ตำแหน่ง และอีก 3 ตำแหน่งเดินนำอยู่ด้านหน้า ชาวจ้วงถือว่าเป็นกลวิธีหลีกเลี่ยงไม่ให้ผีตามมาที่ครอบครัวใหม่ของเจ้าสาว

ถึงแม้ผีเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับชาวจ้วง แต่ครั้งต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็น ชาวจ้วงก็พร้อมและมีความกล้าหาญพอที่จะเผชิญกับผีร้าย ดังข้อความใน “เพลงสงคราม” ที่ว่า “เป็นทหารไม่กลัวมืด เป็นโจรไม่กลัวกลางคืน ชาวบ้านไม่กลัวผี ใครเป็นคนขี้กลัว” [当兵不怕黑 做贼不怕夜 百姓不怕鬼 谁怕谁胆小] (Hantian, 2009, p. 269)

สรุปได้ว่า ความเชื่อเรื่องผีได้ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของชาวจ้วงในอำเภอฝิงกั่วมาช้านาน โดยปรากฏทั้งผีไฟ ผีน้ำ ผีบาดเจ็บ และผีหิว แม้นเนื้อหาสาระในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอของอำเภอฝิงกั่วจะไม่ได้พรรณนาถึงรูปลักษณะและอุปนิสัยของผีโดยตรงไปตรงมา แต่จากการเปรียบเทียบ อากัปกริยาต่าง ๆ ของหนุ่มชาวจ้วงที่ต้องเข้าร่วมสงครามอันโหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม ผู้อ่านก็พอจะสัมผัสได้ถึงความขี้ริ้วขี้เหร่และลักษณะนิสัยที่โหดเหี้ยมของผี

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอในอำเภอฝิงกั่ว เมืองไปเซ่อ เขตปกครองตนเองกวางสีจ้วง สาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้ทราบถึงลัทธิเก่าแก่โบราณของกลุ่มชาติพันธุ์จ้วง ตลอดจนจดคติความเชื่อนานาประการที่ประชาชนในท้องถิ่นอนุรักษ์และสืบสานกันมาช้านาน ลัทธิที่ปรากฏในเพลงเหลียวเกอประกอบด้วยลัทธิเมอและลัทธิซ็องก ซึ่งล้วนแต่ส่งอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจ้วงมาแต่บรรพกาล ความน่าสนใจของลัทธิเมอไม่เพียงอยู่ตรงที่ “ชั้นเป่า” สามองค์ คือ เทพเจ้าแห่งฟ้าร้อง ฟ้าโล่และเงือก ที่มีอำนาจในการกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ ทว่ายังอยู่ในพิธีกรรมสำหรับขับไล่ผีสิงที่สิงสถิตอยู่ในร่างของผู้ป่วยด้วย ขณะที่ลัทธิซ็องกสัมพันธ์โดยตรงกับงานศพ เมื่อมีชาวจ้วงเสียชีวิต ซ็องกจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ตลอดจนสวดมนต์เพื่อปลดปล่อยวิญญาณผู้ละสังขารให้ไปสู่สุคติ ซ็องกยังมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตจิตใจของชาวจ้วงในฐานะผู้พิจารณาถูกลงโทษให้กับประชาชนในวาระโอกาสสำคัญ

ส่วนการศึกษาความเชื่อของชาวจ้วงในเพลงพื้นบ้านเหลียวเกอก็ให้ผลลัพธ์ที่น่าสนใจ โดยพบทั้งความเชื่อเกี่ยวกับเทพเทวา ประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับเทพีแห่งการสืบสายพันธุ์ หรือ “เทพีแห่งบุปผา” ที่มีอำนาจประทานทายาทให้กับชาวจ้วง ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งการเวียนว่ายตายเกิดที่สัมพันธ์กับการเสียชีวิตและการฟื้นคืนชีพของเทพเจ้า “Yah vuengz” ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าเตาไฟที่สามารถทำให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวมีลูกสืบตระกูลอย่างไม่ขาดสายและสามารถใช้ชีวิตด้วยกันอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าทวารบาลที่ทรงพลังในการขับไล่สิ่งชั่วร้าย ภัยพิบัติ และนำพาความปลอดภัยมาสู่หมู่วมวลมนุษย์ และความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่เนื่องด้วยคติเก่าแก่ที่ว่า พื้นธรณีมีพลังพิเศษและยิ่งใหญ่ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ ชาวจ้วงถือว่าวิญญาณบรรพบุรุษเป็นพลังเหนือธรรมชาติฝ่ายดีที่ปกป้องคุ้มครองบุตรหลานให้ปราศจากภัยอันตราย ดังนั้น การกราบไหว้บูชาวิญญาณผู้ล่วงลับจึงเป็นมรรควิธีที่แสดงความกตัญญูตเวทีของคนรุ่นหลัง ชาวจ้วงประกอบการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในหลายโอกาส เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลวันที่สามเดือนสาม เทศกาลจงหยวน เทศกาลฉงหยาง และในเหตุการณ์สำคัญๆ เช่น การแต่งงานและงานขึ้นบ้านใหม่ สำหรับความเชื่อเรื่องผี ในทัศนคติของชาวจ้วง ผีมีหลายประเภท ทั้งผีไฟ ผีน้ำ ผีบาดเจ็บและผีหิว กระนั้น ลักษณะร่วมที่ทำให้ประชาชนหวาดกลัวและประสงค์จะหลีกเลี่ยงผีให้มากที่สุด คือ หน้าตาที่ชั่วร้ายไหม้และอุปนิสัยที่โหดเหี้ยมดุร้าย

รายการอ้างอิง

- Caiji, L. (2014). A Study of the Belief in Kitchen God of Zhuang Nationality. *Journal of Young writer*, 29(26), 175.
- Guangyong, H. (2018). On the religion structure of black clothes Zhuang nationality in Fu'ning Yunnan. *Journal of Wenshan University*, 32(2), 44-47.
- Haibo, L. (2003). *Dialogue between secular and sacred: Research on folk Kitchen God faith and legend* (Doctoral Dissertation). East China Normal University, Shanghai.
- Hantian, L. (2009). *Liao songs of Pingguo Zhuang*. Beijing: Ethnic Publishing House.
- Hui, C. (2007). *A comparative study of ritual about local god of the land between Zhuang people and Tai people: Taking Laiba Village of Wuming in Guangxi and Mianxiang Village of Chiangmai in Thailand as an example* (Master's Thesis). Guangxi University for Nationalities, Nanning.
- Jinwen, C. (2008). Goddess Yah vuengz in Zhuang's local beliefs: Discuss with Professor Satang Liang Thingwang. *Review of Social Sciences*, 5(4), 35-39.
- Lan, C. & Lihao, C. (1991). An Analysis on the Folk Customs of the "March Three" Festival. *Journal of Guizhou Ethnic Studies*, 12(1), 67-71.
- Lianzhi, L. (2018). On female characters in Zhuang's belief and economic and cultural development in Zhuang region. *Wenjiaoziliao*, 46(1), 69-71.
- Qiuwei, Z. (2015). *Research on the Belief in Reproduction of Zhuang nationality: A case study on the Faithfulness of Ganyu Village* (Master's Thesis). Guangxi Teachers Education University, Nanning.
- Shengmin, Q. (2003). *A comparative study of Zhuang and Thai national traditional culture*. Nanning: Guangxi People's Publishing House.
- Siyang, L. (2013). The "dukngwk" worship of the Dong-Tai group and Its remains from the oral tradition. *Proceedings of the 16th Annual Meeting of the Chinese Baiyue Ethnic History Research Association (December 3, 2013)*. Guangzhou: China Baiyue Ethnic History Research Association.
- Xian'an, C. (2006). An analysis of Zhuang's Mo religion. *Journal of Religion and Nationality*, 4(4), 251-260.
- Xiqiang, W. & Cailuan, Q. (2001). Religious beliefs in Zhuang's house culture. *Guangxi Ethnics Studies*, 16(2), 55-63.

- Yan, H. & Zhiqi, Y. (2017). A study of the Luo Yue cultural inheritance of the Zhuang people in China, the Dai people and the Nong people in Vietnam. *Journal of Nanning Normal University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 37(3), 122-127.
- Yongxian, Q. (2017). The Study of beliefs and rituals about “Huapo” of Dai People: The case study of Dai People in Dehong. *Journal of Guangxi Normal University for Nationalities*, 34(5), 20-23.
- Youzheng, M. (2009). The study on comparing the Zhuangs’ Mo religion and the Zhuangs’ Shi religion. *Study of Ethnics in Guangxi*, 24(2), 113-120.
- Zhensheng, Q. (1994). Research on Zhuang nationality’s flower totem. *Academic Forum*. 16(1), 58-63.